

★ שר-החוזר רצה לפרסם גירסה משלו
על מלחמת ששת-הימים ללא צנזורה

אבן-האסו השנים

ספר מעין זה, אין לראות בו ספר זכרונות של פנסינור, אלא גירסה כמעט רשמית של המאורעות באותה תקופה של ממשלת ישראל.

הממשלה דרשה שאבן יביא את כתב-היד של הספר לעיון להברי הממשלה. רק אז, כשכמה מחברי הממשלה עיינו בספר החלה השערורייה הגדולה.

★ ★ ★
כדי צנזורה

כתב שאבן מתאר את המאורע
עות באותה תקופה תיאור סובייקטיבי לחלוטין, ואת ראש-הממשלה דאז, לוי אשכול, ולגנות רבים מחבריו.

עוד יותר חמורה היתה העובדה שבספר נכללים פרטים רבים שהם בבחינת סודות המדינה. אבן, שר-החוזר של מדינת ישראל, לא מצא לנכון אפילו להגיש את ספרו בגירסה ראנגלית לביקורת מוקדמת של הצנזורה, כדי שזו תפסול חומר חסוי מסיבות שונות, כפי שמחוייב לעשות כל עיתונאי וזטר. המוציא ספר מדיני או צבאי, וזה עוד לא הכל. בין השאר מתייחס ה"ספר לביקורת על כמה מראשי מערכת ה"בטחון באותה תקופה, שהופיעה בספר רו של משה גלבוץ וכללה התקפה חריפה למדי על כמה ממפקדי צה"ל, שלדעתו היטעו את הממשלה באינפורמציה בלתי מדוייקת מתוך ניגמה ליצור פאניקה מוגזמת ולדחוף את הממשלה להחלטה מהירה יותר על מלחמה.

עיני קוראי ספרו של אבן חשכו. אילו היה הספר מופיע כפי שנכתב הוא היה עלול לגרום נזק בלתי יסוער למדינת-ישראל. בשלב ראשון הוחלט על עיכוב הוצאת ספרו של אבן לאור.

לגבי אבן היתה זו החלטה מפתיעה ולא כל כך נוחה. שכן, אחד הפרקים מספרו כבר היה מסודר במסדרות הניוירוק טיימס ועמד להתפרסם שם. אבן היה נאלץ להפיע על מאמצים רבים כדי למנוע הפעם את הופעת מאמרו. הוא היה צריך גם להשתדל לאסוף את עותקי כתב-היד שהופצו על פני כל העולם.

עותק אחד לפחות לא היה יכול לקבל חזרה. כי אותו עותק נשלח למדינה ערבית מסויימת, שאתה מראשיה גילה להיטות לפיץ את הספר בארצו בשפה הערבית.

★ ★ ★
שערורייה ציבורית

כך, אחרי שספרו של אבן הגיע
בעצם לרשות הרבים, אפילו במדינה ערבית, הוחלט לערוך בירור יסודי במ"כ שלה על הנושא. או התברר שאבן בעצם שום גבולה חוקית על שר לכתוב ספר על פעילותו תוך תקופת כהונתו. עד שיימצא הסדר כזה הוטל על שר-המשפטים, יעקב שמשון שפירא, לטפל בספר ולעסוק ב"סוגיות שהתעוררו אגב קריאתו. הפרשה כולה הוצנעה עד כה, לא כדי למנוע עגמת-נפש משר-החוזר, אלא כדי לא להעמיד את הממשלה כולה באור מגוחך. שכן עצם העזתו של אבן לכתוב ספר על פעולותיו כשר-החוזר, כשהוא משמש עדיין באותו תפקיד, אינה הוצפה נרחב ביותר. שערורייה ציבורית כגנה-המידה נרחב ביותר. בהתאם לאותו קו מחשבה שהייתה את אבן לכתוב את ספרו, יכול מחר שר-הבטחון לפרסם ספר על סודות מלחמת ההתשה בסואץ, והוא יקבל בעדו ודאי שכר-סופרים שמן יותר מאשר שר-החוזר. ראש-הממשלה יכולה לפרסם ספר שיכיל את דעותיה על שרי ממשלתה ושרי ממשלה יוציא לאור חיבור בלשי על חי קירות רצה בלעדיות של המשטרה. את השערורייה הזו יש להשתק בעודה באיבה.

שעת ביותר, המעוגנת בהקשר זה. כתב-העת היהודי האמריקאי המכובד קור מונטרי, הזמין אצל אבן מאמר על נשיאה הראשון של מדינת-ישראל, חיים וייצמן. אבן כתב את המאמר בשפתו המלומדת ושיגרו לערו. אבל אצל עורכים אמריקאים, אפילו הם עורכים של כתב-עת יהודי, לא השם קובע אלא תוכן המאמר. בדומה לעורכי ניוירוק טיימס שהחליטו לזרוק לסל מאמר שהזמינו אצל שר-הבטחון משה דיין (העולם הזה 1727) החליטו גם עורכי הקומנטרי שלא לפרסם את מאמרו של אבן, בשל חוסר העניין שבו. כאשר שמע אבן על ההחלטה לפסול את

שר החוזר, אבא אבן, אינו אולי
גדול הסופרים בישראל, אבל הוא ללא ספק אחד הפוריים שבהם. למרות עיסוקיו הבלתי פוסקים בעניני הממשלה ומשרדו, הוא אינו פוסק לכתוב. אפשר לשאול: כיצד הוא מספיק לכתוב כל כך הרבה, כשהוא כל הזמן טס הלון וחוזר מהארץ ואליה? והתשובה היא: הוא מספיק דווקא בגלל ריבוי טיסותיו. את מרבית מאמריו וספריו כותב אבן, שזכה בפי העם לכינוי החיבה פאפא בלטה, מעל האוקיאנוסים כשהוא קרוב יותר לשכינה מכל סופר אחר. אחרי שהשלים את כתיבת מחקריו המונומנטאלי על תולדות עם ישראל, הנושא את השם המפואר עמי, החליט אבן לגשת

אבן

מאמרו נעלב ונכלם. הוא הפעיל לחצים על עורכי הקומנטרי שידפיסו את המאמר. היהודים האמריקאים הטובים הרגישו קצת שלא בנוח נוכח הפניות בקשר לחיבור. לכסוף הודיעו לאבן שהם ישלמו לו את שכר הסופרים המגיע לו כאילו הודפס המאמר, אבל את המאמר לא הדפיסו.

★ ★ ★
מעשה חפירת-קדים

זרה לספרו של אבן על מלחמת
ששת-הימים. אבן מסר את כתב-היד של ספרו להוצאה אמריקאית בכמה טפיסים. אלה החלו להפיץ את עותקי כתב-היד בקרב עיתונים גדולים כמו הניוירוק טיימס והוצאות ספרים אחרות גדולות בעולם, כדי לעניין אותם ברכישת הזכויות להוצאת הספר לארצותיהם.

לאט לאט החלו להגיע לישראל תגובות שרשרת על ספרו של אבן. קודם כל הסי-תבר שפקידי משרד-החוזר האמריקאי נרגזים מאוד על הספר. הם ראו בפירסומו הקרוב משהו חסר תקדים הנוגד את כל כללי היחסים בין המדינות.

בספרו מספר אבא אבן בפרוטרוט על פרטי פגישותיו ערב המלחמה עם הנשיא ג'ונסון ועם ראש המטות המאוחדים של צבא ארצות-הברית הנג'ל ויילר. הדיו עוד לא יבשה על הפרוטוקולים של אותן פגישות ומר אבן טרם יצא לגימלאות. "זהו מעשה חסר-תקדים ששר הממשין במגעים בינלאומיים באותו דרג ובאותם נושאים יפרסם עליהם ספר מסחרי", אמר פקיד בכיר במשרד-החוזר האמריקאי.

רק אז הוסבה תשומת ליבה של ממשלת ישראל לעובדה שבעצם איש בממשלה לא ראה מה כתב אבן בספרו. סוף סוף אבן אינו אישיות פרטית. הוא מייצג בעיני העולם את ישראל. כשהוא מוציא לאור

לחיבור יצירה שתעסוק בצד המדיני של מלחמת ששת-הימים והימים שקדמו לה. יתכן והסיבה לבחירת נושא זה לא היתה כל כך תשוקת הביטוי של השר מר-בה השפות, אלא העובדה שכמעט בכל הספרים שנכתבו על תולדות מלחמה זו קופח לדעתו חלקו והואר בצורה בלתי צמודה לעובדות.

★ ★ ★
שכר סופרים נכבד

אבן כתב את הספר, ששמו טרם
נחרץ סופית, בשפת-האם שלו: האנגלית. עוד בשעת כתיבת הספר היו לו כמה בעיות. כך למשל היה צריך להפריך טענות שנכתבו בכמה ספרים כאילו שלושה מהפקידים הבכירים במשרד-החוזר מתחו ביקורת על פעילותו העניפה ערב המלחמה. שלושה שאוזכרו בהקשר זה היו יוסף תקוע, כיום נציג ישראל באו"ם; משה ביתן, מי שהיה סגן המנכ"ל של משרד-החוזר לעניני ארצות-הברית, ושלמה ארגוב, שהוא כיום די ימינו של רבין בשגרירות ישראל בושינגטון.

תקוע מיהר לחתום על מכתב אל הבוס שלו בו הוא מכחיש את הטענה הנ"ל וטוען כי כלל לא העלה בדעתו להשמיע ביקורת על אבן. משה ביתן סרב לשגר לאבן מכתב דומה. ואילו אל שלמה ארגוב לא פנה אבן כלל.

אחרי שהתגבר על כל המיכשולים, מיהר אבן להציע את הספר להוצאת ספרים מרכז בדת בארצות-הברית, הוצאת ראזנדום האוס. החברה הסכימה לקנות את הזכויות בסכום נכבד מאוד, בדולארים כמובן.

כי זאת יש לדעת: עד כמה חשובה למר אבן האמת ההיסטורית, הוא אינו מוכן לעמול לשם ההיסטוריה בלבד. רק בשבועות האחרונים רגשו הרוחות בקרב יהודי ארצות-הברית סביב פרשיה משע-

מתים מוזיקנה במזימה — בעוד שבישראל פורשים מצביאים כמו דיין ורבין בגיל 45. על עצמו: "אומרים שאני סוכן יש-ראלי, מפני שאני מעריץ את צבא ומותח ביקורת על צבאו. אינני מתבייש לומר כי עלינו ללמוד מן האוייב. ובראש וראשונה — ללמוד איך להוציא את הצבא מעיסוקים פוליטיים מפלגתיים הזאים לבולשת".

אדה, כמובן, לא זכה בתיק הביטחון ב"ממשלה החדשה. ח"ק זה נמסר לטכנוקראט בלתי-ידוע. אבל ראש-הממשלה נאות, לי פחות, להכריז כי להבא לא יתערב הצבא בעניינים פוליטיים פנימיים.

השטחים

מי חטף

את החוטפת?

שמועה משגעת פשטה השבוע במהירות של דליקת-קוצים ברחבי הגדה המערבית: לילה חאלד נחטפה בידי השב. הישראלי. פרטים לא חסרו. גירסה אחת אמרה, שמייד אחרי שהופיעה כמסיבת העיתונאים שלה בבירות, נעלמה חוטפת המטוסים ה"מפורסמת. בפעם האחרונה, כך נאמר, ראו אותה נכנסת למכונית עם שני פידאיון חמושים — שלא היו אלא סוכנים ישראלים. גירסה אחרת מאשימה את שלטונות לב-נון. לפיה הוזמנה לילה חאלד לחקירה או לקבלת-פנים, אל בירור בדיוק, אצל קצין לבנוני בכיר. זה כפת אותה, מסר אותה לידי סוכנים ישראלים בנג'ל, ואלה העבירו רוח בסירת-דייגים לעכו.

מלחמה פסיכולוגית. איך נולדו ה"שמועות? מי עור להפיצן? "זה חלק מה"מלחמה הפסיכולוגית של ישראל נגד תושבי השטחים הכבושים", פסק מורה צעיר מי ג'נין. "עלידי עצם החזרת הרעיון הזה, הם רוצים לטעת בנו את האמונה ששירותי הביון שלהם הם כלייכולים, ולכן כדאי לנו להיזהר מפניהם ולהיות ילדים טובים."

מוכיר עיריית שכס, שלא שמע עדיין את השמועה, משך בכתפיו: "בזמן האחרון שומעים כאמת הרבה על הטיפוח כמה פעמים סיפרו באן שהשריף נאצר בן-ג'מיל נחטף, ותמיד התברר שזו סתם שמועה. בטח גם הפעם זאת שמועה."

חמדי כנעאן, ראש עיריית שכס לשעבר, אף הוא לא הספיק לשמוע את השמועה. "אבל אתם בהחלט מסוגלים לכך", השיב לעיתונאי ישראלי ששאל אותו. והוא הרי סיף: "רגע, רגע, נדמה לי ששמעתי משהו ברדיו על לילה. או אולי זאת היתה הצ-

ליילה חאלד
התקדים: אייכמן

הרה שהיא נתנה. באמת לא שמתי לב... ואילו סוחר בחברון, שכבר שמע על ה"עניין, היה מוכן לומר: "למה לא? הרי ה"יהודים הכניסו את אייכמן למוזהה והביאו אותו לירושלים. אני כבר מחפש שלושה ימים את הכותרת בעיתון אייכמן, החוטפת נחטפה!".

את הגירסה המורכבת ביותר השמיע בעל בית-קפה בירושלים העתיקה: "קראתם הרי בעיתונים שאיפתח עומד לשחרר את ה"שומר החתוף ממטולה. אתם חושבים שזה בגלל שיחרור שני האלג'יריים? שטויות! ה"אלג'יריים שוחררו תמורת בנייה-העירוב מה"מטוסים החטופים. אז הדעו לכם, השומר ממטולה ישוחרר תמורת שהירורה של לילה חאלד. וישראלים חטפו אותה ומח"זיקים אותה כבת-ערובה, עד שישוחרר ה"שומר. לא מאמינים?"